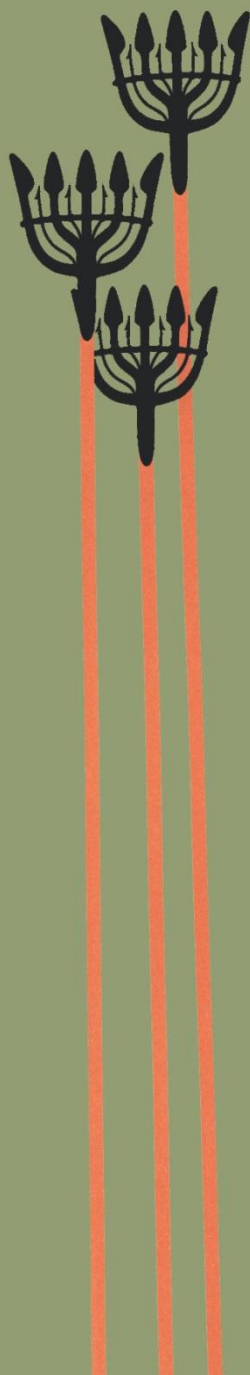

BLEKINGE MUSEUM

Rapport 2022:42

Elleholmsprojektet Arkeologisk forskningsgrävning 2021–2022

RAÄ Elleholm 12:1

Jimmy Juhlin Alftberg
med bidrag av Hanna Sjöberg

Rapport 2022:42

Elleholm

Arkeologisk forskningsgrävning 2021-2022

Elleholm socken
Karlshamn kommun
Blekinge län

Jimmy Juhlin Alftberg med bidrag av Hanna Sjöberg

Blekinge museum

Borgmästaregatan 21
371 35 Karlskrona

Växel: 0455-30 49 60 vardagar 8-16
Reception: 0455-30 49 85

www.blekingemuseum.se

© 2022 Blekinge museum

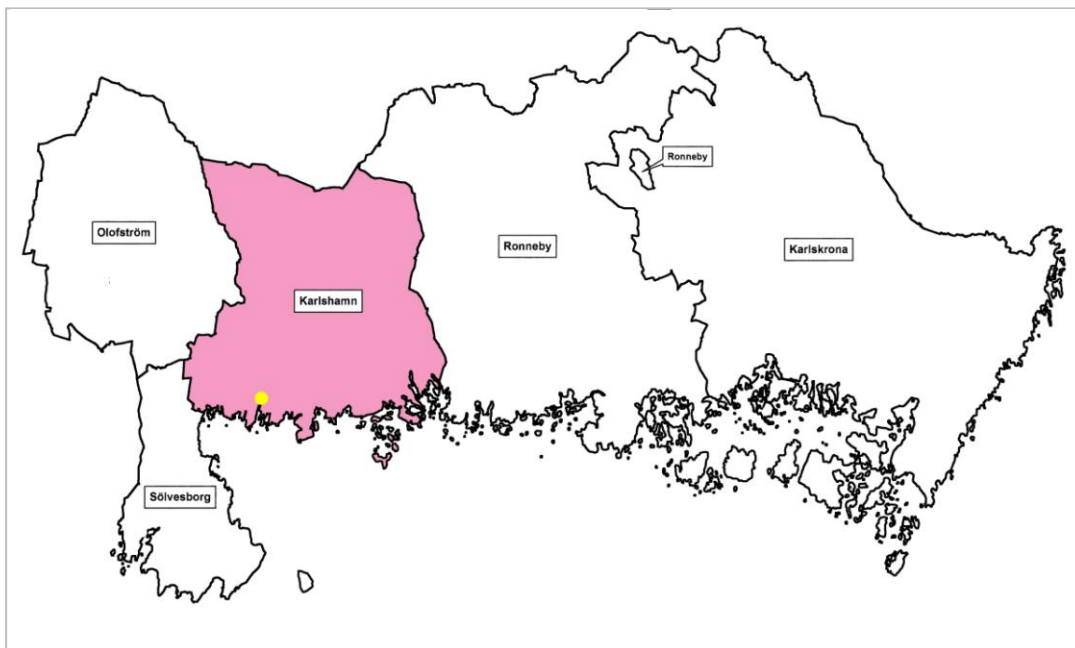
Omslagsfoto: Vy mot utgrävningsplatsen, april 2022.

Foto: Jimmy Juhlin Alftberg om inget annat anges under bild.

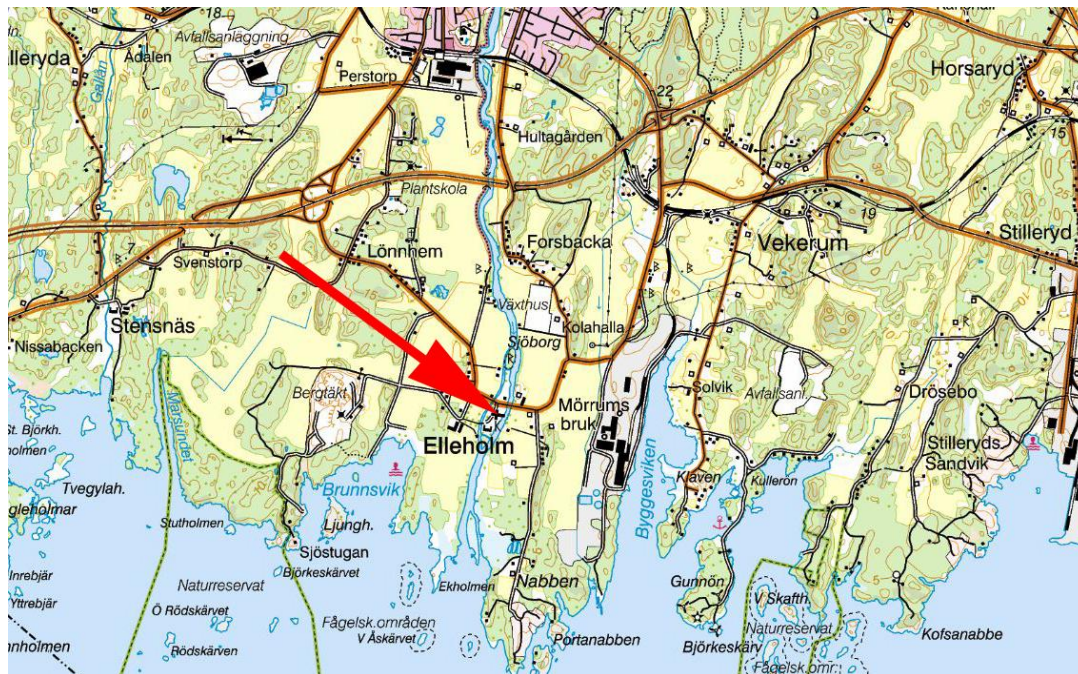
Kartor ur allmänt kartmaterial

Innehåll

Bakgrund	5
Undersökningens syfte och bakgrund	5
Topografi och fornlämningsmiljö	6
Metod	7
Resultat	8
Schakt 1	8
Schakt 2	8
Schakt 3	9
Schakt 4	9
Schakt 5	9
Schakt 6	9
Schakt 7	10
Schakt 8	11
Osteologisk analys	13
Provresultat	15
Skelett 1	15
Skelett 4	15
Diskussion	15
Administrativa uppgifter	18
Bilaga 1	19
Bilaga 2	20
Bilaga 3	20
Bilaga 4	21

Karlshamn kommun, Elleholm markerat.

Elleholm socken, utgrävningsplatsen markerad.

Bakgrund

Sedan 2016 bedriver Blekinge museum ett långsiktigt forskningsprojekt med fokus på den tidigvarande biskopsägda staden och befästningen vid Elleholm i Karlshamns kommun. Det övergripande syftet med projektet är att fördjupa kunskapen kring kulturmiljön och det kulturella, ekonomiska och politiska sammanhang som Elleholm ingick i under medeltid och tidigmodern tid.

Undersökningens syfte och bakgrund

Den arkeologiska forskningsundersökningen 2021–2022 genomfördes i enlighet med Länsstyrelsens beslut 431-5906-2021 (2021-12-08), tjänsteanteckningar upprättade 2022-01-14, 2022-04-20, 2022-10-27 samt beslut 431-4740-2022 (2022-10-10).

Målsättningen var att undersöka en tidningsuppgift från 1979, om att det norr om kyrkan – på 60 cm djup – påträffades flera gravar i samband med en kabelnedläggning. Upptäckten av gravarna ska ha gjorts omkring 1950, men det var först i samband med tidningsartikeln som detta närmare belystes (Bilaga 1). Sagesmannen, kyrkvärd John Johansson, sade sig även ha kontaktat Blekinge museum i samband med sina fynd, men museet hade inte visat intresse för saken. Den 17 maj 1968 översände Johansson, som inte kunde släppa tanken på sina fynd, en skiss till Blekinge museum, utvisande situationen avseende gravarna (fig. 1). Uppgifterna om gravarna har med åren fått en egen dynamik och det har talats om att det bland annat skulle vara fråga om en massgrav.

Det ska nämnas att påträffandet av människoskelett inte i sig utgjorde källa till förvåning, utan det som fångade Johanssons intresse var att skeletten föreföll ligga felvända, d.v.s. att kropparna var lagda med huvudet åt öster och fötterna i väster. Det är ju inte spektakulärt i sig att det framkommer gravar i anslutning till en kyrkogård, och på skissen från 1968 börjar dessa framträda omedelbart norr om kyrkans långhus, alltså inne på det område som ursprungligen antas ha utgjort kyrkogård. Det intressanta är att gravarna fortsatte utanför bogårdsmuren, alltså utanför den påtagligt smala kyrkogårdens norra avgränsning. (Rester efter norra bogårdsmuren ligger idag dolda under en jordvall, som uppförts i senare tid i syfte att skydda kyrkan från översvämning i händelse av att Mörrumsån svämmar över. Johansson ritade aldrig in denna mur på sin skiss, men den ligger ungefär mellan det andra och tredje utritade korset, nedifrån räknat, se röd linje på fig. 1.)

Eftersom det sedan 2016 pågår ett övergripande forskningsprojekt kring medeltidsstaden Elleholm och borgen Sjöborg, framstod det som intressant att försöka klargöra vad det egentligen var för gravar som påträffades vid kabelnedläggningen. Förutom att försöka bekräfta förekomsten av människoskelett och huruvida de var felvända eller ej, samt att försöka datera dessa och fastställa dödsorsaken, fanns även en annan frågeställning; var det över huvud taget möjligt att gräva ner döda i Elleholm med tanke på att grundvattnet börjar sippra fram redan på 60–70 cm djup?

Vid kabelnedläggningen framkom även en stor mängd troliga hästskelett, cirka hundra meter norr om kyrkan (överst på fig. 1). Dessa har inte varit föremål för undersökning inom ramen för detta projekt.

Föreliggande rapport utgör en redovisning av resultaten från fältarbetet som utfördes vid fyra tillfällen, 2021-12-16, 2022-03-14, 2022-04-20 och 2022-10-26-27.

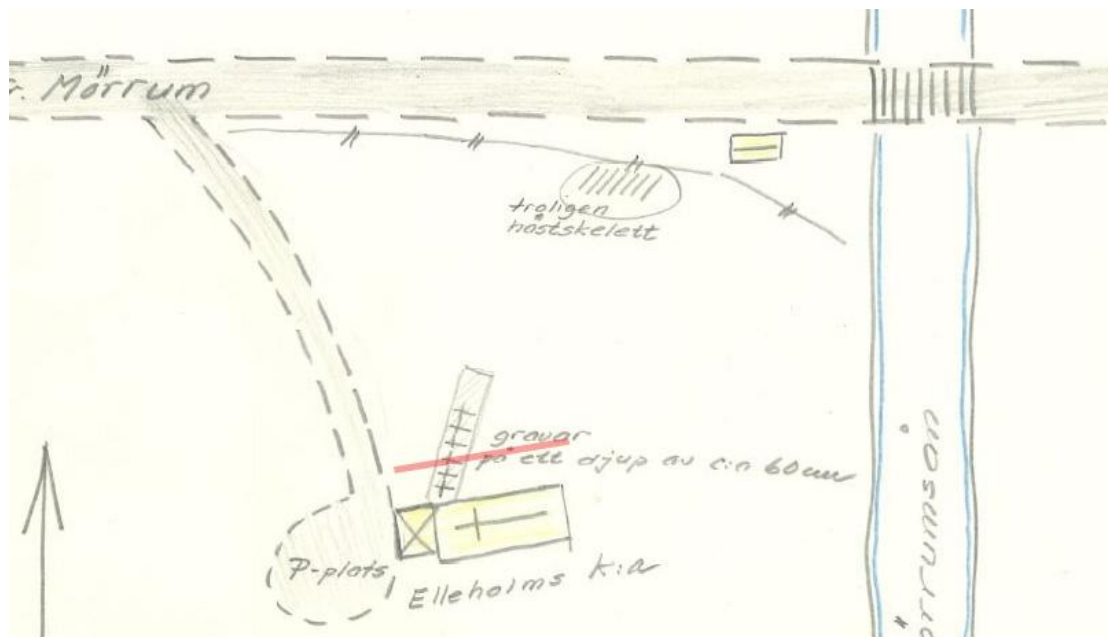

Fig. 1. John Johanssons skiss från 1968. Transparent röd linje markerar ungefärligt platsen för bogårdsmuren. Bilden beskuren och bearbetad.

Topografi och fornlämningsmiljö

Fornlämningsmiljön för Elleholm ligger på en långsmal ö i Mörrumsån, knappt en kilometer norr om dagens åmynning mot havet. Platsen utgör Riksintresse för kulturmiljövården (K4). Spåren efter det medeltida befästningsområde som kallas Sjöborg (RAÄ Elleholm 3:1) står att finna inom den nordligaste delen av miljön, och den medeltida staden (RAÄ Elleholm 12:1) söder därom.

Elleholm erhöll sina stadsrättigheter 1450 och förlorade dessa 1600. Snart därefter förvandlades staden till en bondby, och idag hyser platsen inget som minner om stadsepoken. Inte heller vid Sjöborg finns lämningar synliga ovan mark. Endast terrängen med tre kullar avgränsade genom vallgravar antyder borgområdets tidigare utseende.

Såväl stadsområdet som Sjöborg har innan 2016 endast i liten utsträckning blivit föremål för vetenskapligt intresse. För ytterligare beskrivning av kulturmiljöerna liksom de senaste årens forskningsresultat hänvisas till rapporter och enskilda artiklar (Henriksson *et al.* 2017, 2019 resp. 2020, Henriksson 2018, Juhlin Alftberg 2018 resp. Winroth 2017).

Metod

Undersökningen utfördes helt för hand genom riktade grävinsatser norr om Elleholms kyrka – utanför den uppbyggda jordvallen. Den totala undersökningsytan uppgick till cirka 11,5 m², fördelat på åtta stycken schakt (fig. 2).

Under fältarbetet skedde manuell inmätning med lasermätare, måttband och tumstock. I ett senare skede, 2022-03-25, genomfördes inmätning av upptagna schakt med GPS. Schakten dokumenterades även genom skalenlig avritning med textbeskrivning, fotografering och filmning. Schakt 8, vilket angränsar till det med GPS inmätta schakt 7, ritades in manuellt på schaktplanen.

Framrensade fynd i form av keramik, ben, glasfragment, enstaka tegelfragment, bränd lerklining och metall tillvaratogs. Inga av järnföremålen, vilka utgjordes av några spik, nitar och kramlor, bedömdes vara aktuella för konservering. Prover togs även för makrofossilanalys samt ¹⁵N-, ¹⁴C- och sr-analys (strontium isotopanalys).

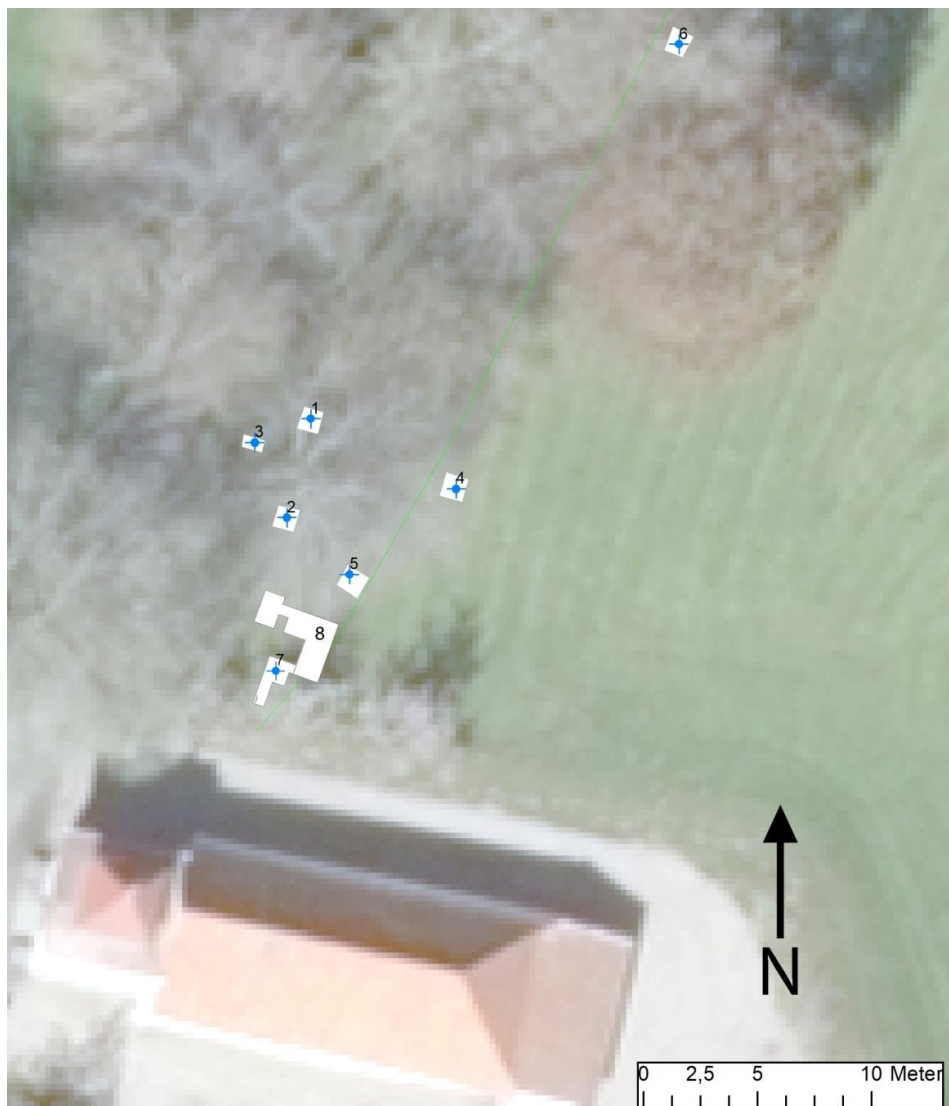

Fig. 2. Schaktplan.

Resultat

Schakt 1

Schakt om 1x1 kvm. Grävdjup 30 cm. Omrörda jordlager. Mycket rötter. Djupgrävning 30x30 cm i nordöstra hörnet, på 50 cm djup framkommer ett raseringslager med tegel- och kalkbitar och på 70 cm djup trängde grundvattnet ymnigt in. Inga fynd utöver raseringslagret.

Schakt 2

Schakt om 1x1 kvm. Grävdjup 60 cm. Översta lagret bestod av omrörd matjord, därunder ett raseringslager innehållande lerklining, kalkbruksrester, tegelkross och -bitar samt fragment av taktegel. På cirka 35 cm djup framkom lämningarna efter en med tegel murad byggnadskonstruktion, troligtvis en grundmur (fig. 3). Denna byggnad var tidigare okänd. Bedömningen är att sydvästra innerhörnet påträffades och framtida utgrävningar kan troligtvis bidra till att datera byggnaden samt klarlägga dess fullständiga utbredning. På muren låg några kistspikar.

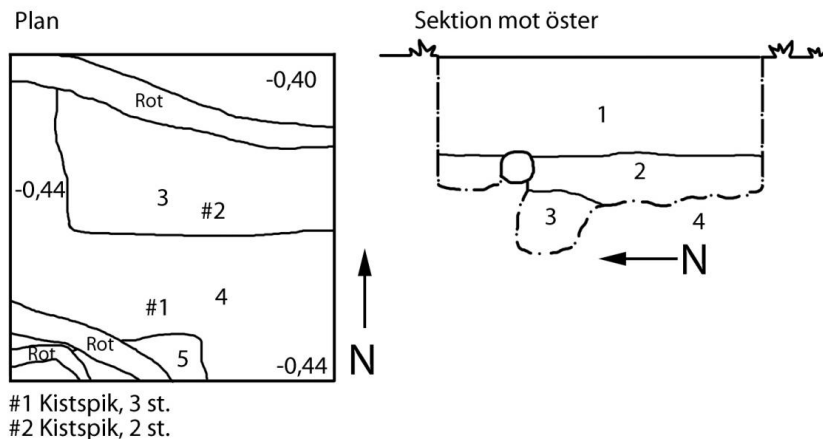

Fig. 3. Schakt 2, plan och sektion.

Schakt 3

Schakt om 1x0,5 kvm. Grävdjup 60 cm (partiellt). Omrörda jordlager. Mycket rötter. Inga fynd.

Schakt 4

Schakt om 1x1 kvm. Grävdjup 70 cm (västra schakthalvan). Två övre, omrörda jordlager med inslag av sand och tegelsmul. Lager 3 (djup 30 cm) innehöll lera med förmodade stenavtryck samt sandfläckar och enstaka skörbrända stenar. Lager 4 (djup 50 cm) bestod av ljus, fet sand med inslag av jordstrimor. Grundvattnet trängde in på 70 cm djup. Inga fynd.

Schakt 5

Schakt om 1x1 kvm. Grävdjup 60 cm, djupgrävning i nordöstra hörnet om 30x30 cm till 100 cm (i grundvatten). Omrörda lager av matjord. Inga fynd.

Schakt 6

Schakt om 1x1 kvm. Grävdjup 40–60 cm. I schaktet, vars övre lager bestod av omrörd jord, framkom på 40 cm djup en konstruktion som i det närmaste kunde karakteriseras tillhöra en eldstad av något slag. I lagrets västra del låg en lerpackning och i norra mellersta delen en tegelpackning. En skarp kolrand avgränsade dessa två packningar i östra delen (fig. 4). Öster om kolranden återfanns bränd sand/aska. Lagret genomgrävdes med en ruta om 30x30 cm i nordöstra hörnet, med ett djup av ca 15–20 cm, och genast framkom flera grundstenar (fig. 5).

Fig. 4. Schakt 6. Ugnskonstruktion av något slag. Röd markering utvisar var synligt lager genomgrävdes, se fig. 5. Notera att norr är åt höger.

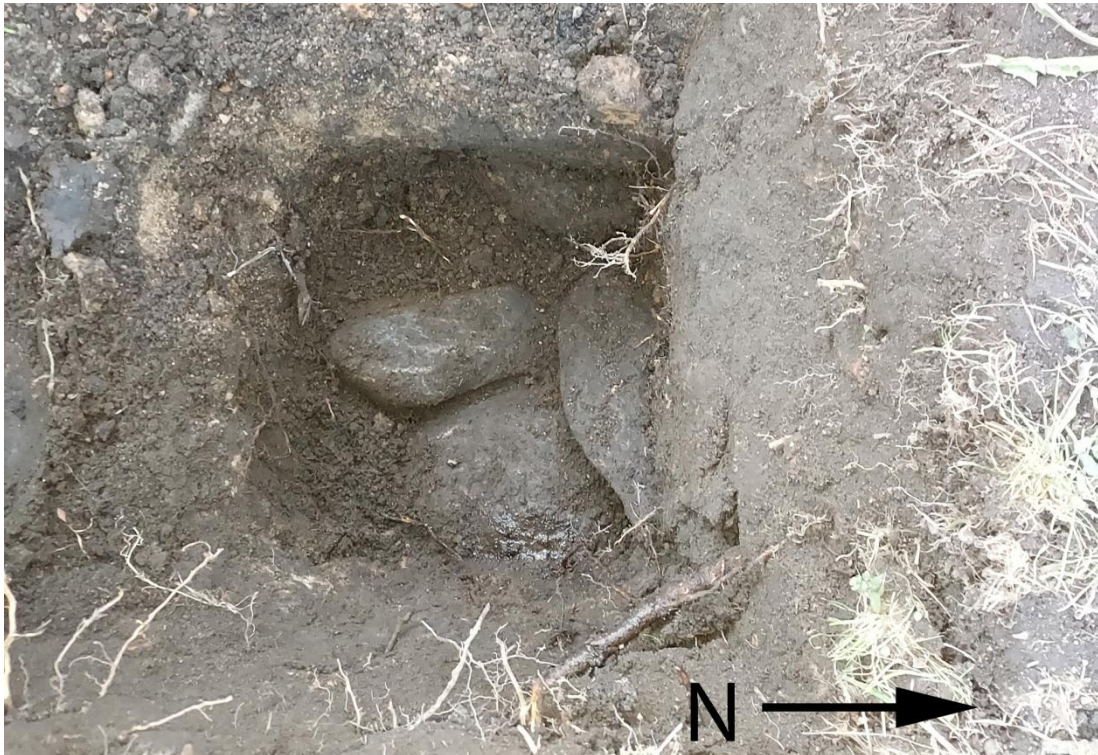

Fig. 5. Schakt 6. Stenpackning under trolig ugnskonstruktion. Jämför med röd markering på fig. 4.

Schakt 7

Schakt om 1,7 kvm. Grävdjup 90 cm (partiellt). Sträckte sig i riktning mot bo-gårdsmuren. Omrörda matjords- och sandlager med tegelsmul och -bitar, bränd lera, keramik, benbitar (djur), träkol och spik/nitar. I schaktets nordöstra del påträffades den nedgrävda kabeln (fig. 8 och 9), vilken var lagd i sand och täckt med en skyddande rad av tegelstenar (kabelschaktets botten låg på cirka 60 cm djup). Strax ovanför tegelstenarna återfanns en liten förgylld knapp, vilken inte har gått att datera närmare (fig. 6 och 7). Då grundvattnet trängde in på 70 cm djup beslöts att påbörja igenfyllning – men först togs ett sista spadtag i det allt mer vattenfyllda schaktet. Och toppen på ett kranium skymtade. Kraniet rensades fram i takt med att grundvattnet för hand östes ur. Dokumentation gjordes genom osteologisk undersökning på plats samt fotografering. Två kindtänder togs omhand för vidare analys. Det gick inte att avgöra om kraniet var separerat från kroppen, bara att kabelnedgrävningen gått igenom en tänkt hals och nyckelbenen. Inga dateringsbara fynd gjordes i anslutning till kraniet.

Fig. 6 och 7. Knapp med spår efter förgyllning.

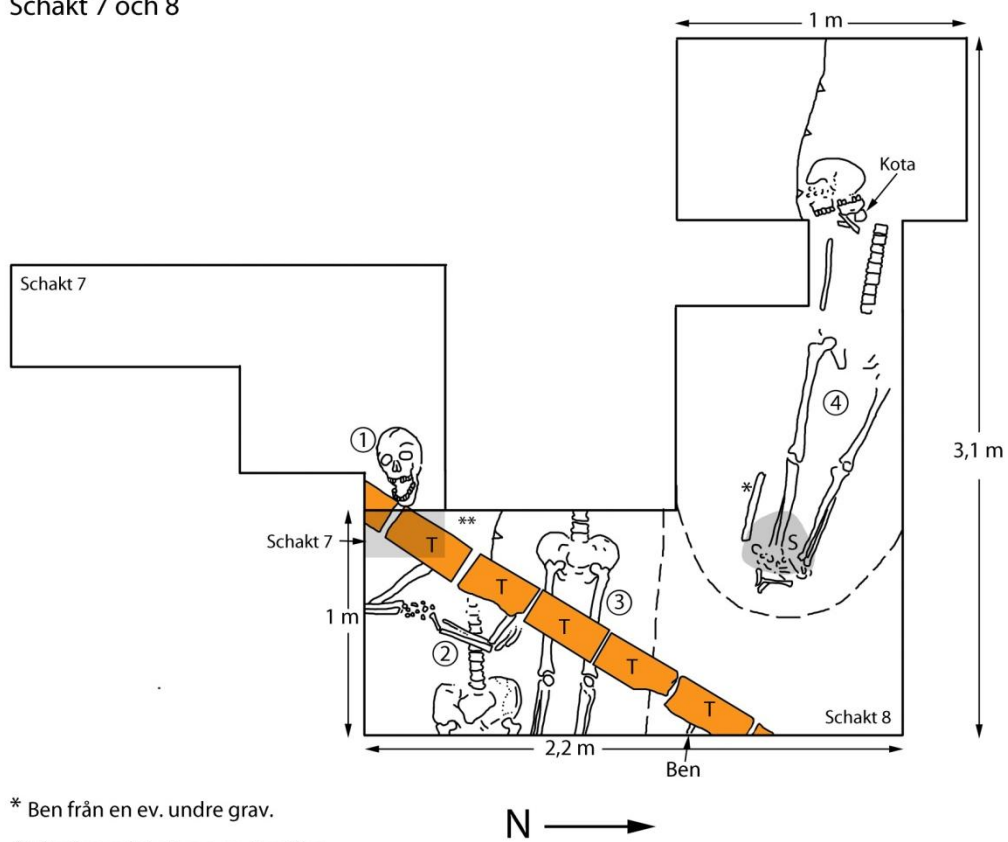
Fig. 8. Kraniet.

Schakt 8

Schakt om 4,1 kvm. Grävdjup 90 cm (partiellt). Omrörda matjords- och sandlager med tegelsmul och -bitar, keramik, djurben, spik och järnten. Inledningsvis togs 2 kvm upp i anslutning till kabelnedgrävningen. Vid kabelns östra sida framkom två skelett, benämnda 2 och 3, samt en tydlig, rak nedgrävningskant (omedelbart norr om skelett 3). Skeletten rensades fram och dokumenterades. I schaktets norra del framkom i ett senare skede ytterligare ett skelett (fötterna, fig. 11), samt en tydlig oval nedgrävningskant kring detta. Tillstånd gavs av länsstyrelsen att till sin helhet framrensa skelettet samt att om möjlighet fanns ta ytterligare tre tänder för analys. På grund av tidsbrist gjordes en starkt riktad grävning för att få fram skelettet, där av en lite märklig schaktupptagning. Parallellt med framtagandet av det nordliga skelettet skedde även framrensning av västra delen av skelett 3, d.v.s. väster om kabeln. Det noterades att skelett 4 eventuellt kunde vara gravlagd ovanpå en äldre grav, eftersom det framkom benmaterial i botten av denna grav, bredvid ena skenbenet, samt där kabeln mötte östra schaktväggen. Även bakom kraniet återfanns en bit skallben, som inte verkade höra till skelett 4. Inga dateringsbara fynd påträffades.

Schakt 7 och 8

* Ben från en ev. undre grav.

** Parti som inte hann undersökas.

Fig. 9. Plan över schakt 7 och 8.

Fig. 10. Skelett 2 och 3. Norr är till höger.

Fig. 11. Skelett 4, benen och fötterna. Norr är nedåt.

Osteologisk analys

Metodiken som har valts för den osteologiska analysen utgörs av standardmetoder; dels Bukstra och Ubelakers morfologiska metod för könsbedömning, dels Brothwells metoder för åldersbedömning. Könsbedömningen utgår ifrån att bedöma karaktärsdragen för man och kvinna på både bäckenbenet (*coxae*) och kraniet (*cranium*). Enligt Brothwells metod för åldersbedömning undersöker man de bakre kindtändernas slitage, desto mer slitage på tänderna desto äldre är individen. En annan åldersmetod utgår från hur kraniets suturer har växt samman. Genom att se igenväxten av suturerna på sju områden av kraniet (Brothwell 1981: 72; Buikstra & Ubelaker 1994: 19–38).

Kranium 1 (skelett 1) hade tydliga stora ögonbrynsbågar (*Spura-orbita*), vilka vanligen är större på män än på kvinnor. Individen hade extremt slitage på tänder, enligt Brothwells metod för åldersbedömning för slitage på tänder bedöms individen vara runt 33–45 år gammal. För att genomföra metoden för åldersbedömning behöver hela kraniet undersökas, så att man får en uppfattning om hur alla delar har växt. Individens suturer var även nästan helt igenväxta, men eftersom kraniet inte togs upp under grävning, gick det inte att i detalj se hur alla områdena på kraniet hade växt – därför kan ingen ålder bedömas enligt denna metod. Inga skador eller trauman kunde ses på kraniet. Kraniet kan eventuellt tillhöra skelett 2. Det togs två kindtänder (*molar*) från individen för ¹⁴C-datering och strontium/isotopanalys.

Nästan hela individen i grav 2 (skelett 4) grävdes ut, men endast kraniet och halskotorna undersöktes osteologiskt. Kraniet hade ett intryck på den högra sidan vid hjässben (*parietale*), pannben (*frontale*) och lite in på tinningben (*temporale*). Individen låg med huvudet till höger, vilket betyder att intrycket låg ner mot marken. Inga tydliga brottytor kunde ses på skadan och tolkningen är att intrycket är tafonomiskt och skett på grund av marktrycket. Underkäken tillsammans med halskotorna låg separat från kraniet samt resterande del av ryggraden. På sjunde och sista halskotan kan ett hugg urskiljas, snett uppåt på den högra sidan av kotan (riktning uppåt kraniet). Individens ålder bedömdes i fält vara runt 17–25 år. Det fanns nästan inget slitage på de bakre kindtänderna, dessutom saknade individen den tredje bakre kindtanden på både höger och vänster sida i överkäke (*maxilla*) och i underkäken (*mandibula*). Individens suturer var inte igenväxta vilket ger en ålder på 30 år $\pm$ 9,6 (enligt denna metod). Det tafonomiska intrycket, som medfört att kraniet fått en väldigt avsmalnad form, samt individens ålder gjorde att könsbedömningen blev begränsad. Vid den bakre delen av tinningbenet finns ett utskott på klippbenet, även kallat *Processus mastoideus*. Utskotten är vanligtvis större på män än på kvinnor. Individen i grav 2 (skelett 4) har stora utskott, vilket indikerar att det snarare är fråga om en man än en kvinna.

Fig. 12. Kraniet till skelett 4.

Provresultat

På skelett 1 och 4 togs 2, respektive 3 kindtänder tillvara, vilka sändes för ^{15}N -, ^{14}C - och sr-analys (strontium/isotopanalys). I samband med analyserna förverkades provmaterialet. Makrofossilmaterialet som togs är arkiverat för framtida behov.

Skelett 1

^{14}C : Skelett 1 fick en ^{14}C datering på 372 ± 28 BP. Kalibreringen gav dessvärre två pikar, vilket visar att individen dog mellan 1459–1632 (Bilaga 2). Inga kompletterande fynd gjordes, som kunde bidra till att snäva in dödsåret.

^{15}N : Individen har ett ^{15}N värde på $10,8 \text{ ‰}$. Ett högt näringsvärde – över ca 7 ‰ – indikerar vanligtvis en marin föda.

Sr: Skelett 1 har ett $^{87}\text{Sr}/^{86}\text{Sr}$ värde på 0,71530. Liknande värden finns i nordöstra Skåne/Listerlandet. Det är därför troligt att individen härstammar från detta område (Bilaga 4).

Skelett 4

^{14}C : Skelett 4 fick en ^{14}C datering på 380 ± 30 BP. Kalibreringen gav dessvärre två pikar, vilket visar att individen dog mellan 1455–1635 (Bilaga 3). Inga kompletterande fynd gjordes, som kunde bidra till att snäva in dödsåret.

^{15}N : Individen har ett ^{15}N värde på $13,5 \text{ ‰}$. Ett högt näringsvärde – över ca 7 ‰ – indikerar vanligtvis en marin föda.

Sr: Skelett 1 har ett $^{87}\text{Sr}/^{86}\text{Sr}$ värde på 0,71370. Liknande värden finns i nordöstra Skåne/Listerlandet. Det är därför troligt att individen härstammar från detta område (jämför med Bilaga 4).

Diskussion

Med insatsen uppnåddes målet i det att minst två av skeletten som påträffades vid kabelnedläggningen 1950 återfanns (kabeln hade dragits genom kropparna, fig. 9). Kraniet som påträffades i april 2022, i schakt 7, och som låg i direkt anslutning till kabeln kunde inte med säkerhet kopplas till den västra kroppen i schakt 8 – men inget utesluter att de kan tillhöra varandra (det kan t.ex. vara fråga om en halshuggning). Tills vidare benämns kraniet som skelett 1 och de två västra skeletten i schakt 8 som skelett 2 och 3. Därutöver återfanns ytterligare ett skelett, nummer 4, vilket inte berördes av kabelnedläggningen 1950. Detta skelett visade (vad som troddes vara) spår av trubbigt våld mot kraniet samt halshuggning. Dessutom hade fötterna varit hopbundna vid gravläggningen och en sten hade placerats över dessa, vilket torde ha inneburit en föreställning om att den avrättade inte

skulle gå igen. Intrycket gavs även att händerna på skelett 2 varit sammanbundna vid gravläggningen (fig. 9).

Det är naturligt att avrättade personer begravts utanför kyrkogården och på norra sidan. Men det är inte helt lätt att tänka sig att detta skulle ha skett under den tid då Elleholm innehade stadsprivilegier (1450–1600), eftersom det centrala området runt kyrkan med största sannolikhet varit bebyggt – både med bostäder och stadsgemensamma byggnader, t.ex. rådstuga, tullhus och magasin. Och en marknadsplats, eller ett torg, har troligtvis funnits i nära anslutning till kyrkan. Det skulle falla på sin orimlighet – med den tidens mått mätt – att avrättade människor jordades i så nära anslutning till de bofasta eller på ett område dessa frekvent uppehöll sig på under sina dagliga sysslor.

Däremot är det ett rimligare antagande att avrättade i Elleholm kunnat hamna i före detta stadsjord efter stadens avveckling 1600, vilket även ^{14}C -analysen kan peka på. Ett annat alternativ – som ^{14}C -analysen även bjuder på – är att de nu återfunna personerna hamnade i jorden under perioden 1453–1525, d.v.s. under stadens första period fram till Hansans anfall i april 1525. Det skulle eventuellt kunna vara så att en stor mängd stridsdödade fiender plötsligt och snabbt behövde skaffas undan, och att staden i övrigt var avbränd och ödelagd; då spelade det kanske inte så stor roll vem som jordades var, eftersom det inte var så säkert i det läget att staden skulle återuppstå. Detta motsägs dock av skelett 4 – en person som uppenbarligen avrättats, och dessutom genomgått procedurer för att inte gå igen. Eventuella framtida undersökningar kan troligtvis bidra till att bilden klarnar ytterligare.

Uppgiften om att alla skelett som påträffades vid kabelnedläggningen skulle ha varit felvända stämmer inte eftersom samtliga skelett i schakt 8 ligger i rätt riktning, med huvudändan åt väster. Det är dock inte omöjligt att det finns felvända gravar inom området. När skeletten påträffades 1950 så kunde kanske vissa av dessa med tydlighet ges denna orientering, d.v.s. om man gått rakt på fötter, bäckenben eller huvud (kabelschaktet var endast 20 cm brett).

En målsättning vid oktobergrävningen 2022 var att ta upp ett komplett skelett för närmare undersökning i laboratoriemiljö – så vida inte uppenbara avrättningar kunde påvisas på fyndplatsen (t.ex. halshuggningar). I sådant fall skulle endast skeletten dokumenteras på plats, vilket alltså skedde (skelett 4). Däremot togs tre kindtänder tillvara för vidare analys, likt tänderna som togs på kraniet vid aprilgrävningen 2022 (skelett 1). Efter utgrävningen stod det dock klart att det finns ett nationellt forskningsläge avseende avrättade personer. Om detta varit känt vid tidpunkten för utgrävningen hade sannolikt planeringen och handhavandet blivit annorlunda. Det positiva är att gravarna finns kvar och att de är lätt åtkomliga för framtida forskningsinsatser.

Det visade sig vid de tre första grävningarna att grundvattnet började sippra in rikligt på 70 cm djup. Detta gav en tydlig signal om att det måste ha varit förknippat med vissa svårigheter att begrava döda på Elleholmsön. Men vid grävningen i oktober 2022 hade grundvattnet sjunkit, och visade sig inte ens på ett djup av 90 centimeter. Kanske har dåtidens Elleholmsbor varit mycket medvetna

om grundvattensituationen och noga anpassat sin verksamhet efter denna. Det kan gissningsvis ha funnits ”markörer” som visade när det gick bra att gräva, t.ex. när en viss sten blev synlig i vattenbrynet.

Det inträngande grundvattnet, i samband med de två första grävningarna, ingöt vissa tvivel huruvida det verkligen fanns gravar eller ej på Elleholmsön. Men med facit i hand kan det mycket väl vara så att fler gravar finns i – framför allt – schakt 2 och 5.

Utöver gravarna påträffades lämningar efter två byggnader, vilka kan härröra från stadsepoken; den ena byggnaden, i schakt 2, var helt okänd medan byggnaden i schakt 6 med säkerhet finns dokumenterad på en lantmäterikarta från 1774, fig. 13 (och troligtvis på en karta från 1729) – denna byggnad försvann efter enskiftet 1813. Det ska även nämnas, gällande det äldre kartmaterialet, att ingen bebyggelse finns avbildad på platsen omedelbart norr om kyrkan. Detta kan ha sin naturliga förklaring i att det var känt under 1600–1700-talet att det fanns gravar inom detta område. Och således valde man medvetet att inte bebygga denna yta.

Vidare påträffades i schakt 4 spår efter vad som eventuellt kan vara stenlyft, vilket kan utgöra en antydning om att del av området norr om kyrkan har härbärgerat ett stensatt torg, eller en marknadsplats.

Inga dateringsbara fynd gjordes (utöver ^{14}C -analyserna), mer än keramik av olika slag.

Fig. 13. Karta från 1774. Det påträffade huset markerat med röd pil.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	431-5906-2021 och 431-4740-2022
Blekinge museum dnr:	BM2020-203
Undersökningstid:	16 december 2021–27 oktober 2022
Personal:	Jimmy Juhlin Alftberg, Blekinge museum Hanna Sjöberg, Blekinge museum Mikael Henriksson, Blekinge museum Gertie Ericsson, Kulturen i Lund Leif Gustavsson, Mörrums hembygdsförening Greger Salenfjord, Mörrum-Elleholms församling Johannes Virdarsson, praktikant Linnéuniversitetet
Konsultation/extern expertis:	Ola Magnell, Arkeologerna, Lund Caroline Ahlström Arcini, Arkeologerna, Lund Jonas Paulsson, arkeolog med inriktning mot metalldetektering
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Dokumentation:	Mätdata och digitala fotografier förvaras på Blekinge museum.
Fynd:	Blm 29751
Kartanvändning: LMV	LMV Ärende. Dnr i2018/00107, ©LMV 2020

Bilaga 1

— SÅ HÄR TÄTT LÅG SKELETTEN...

Trots sin anrika historia, främst då från medeltiden, är Elleholm fortfarande ett vitt fält om man ser till rent arkeologiska undersökningar.

Under några dagar i september 1924 utförde William Andersson några mindre provgrävningar som enligt hans egen grävrapport var mindre lyckad, "den nästan fullständiga frånvaron av lösa fynd".

Den tidens arkeologer var nästan enbart inriktade på "sakletning" och en utgrävning som inte resulterade i mängder av framgrävda föremål, ansågs då närmast som en missad grävning.

Dagens arkeologer arbetar under helt andra premisser och med alla förfinade analysmetoder och liknade skulle en utgrävning i dag säkerligen lämna svar på många obesvarade frågor.

Enligt vad Sydöstran erfar så är krafter igång för att ekonomiskt säkra en större arkeologisk undersökning av den forna staden.

När man år 1950 installerade elektriskt ljus i Elleholms kyrka missade man en fin möjlighet att i samband med kabelgrävning också få en arkeologisk undersökning.

LADE ELKABEL

Under grävningarna 1950 för att lägga ner elkabel stötte man på ett fynd som tyvärr inte resulterade i någon undersökning. John Johansson som var med om grävningarna kan berätta.

— Diket vi grävde utgick från norra sidan av kyrkan, ut över gräsplanen. På ett djup av omkring 60 centimeter stötte vi på de första skeletten. Så långt vi sedan grävde i rak linje ut från kyrkan så låg skeletten sida vid sida.

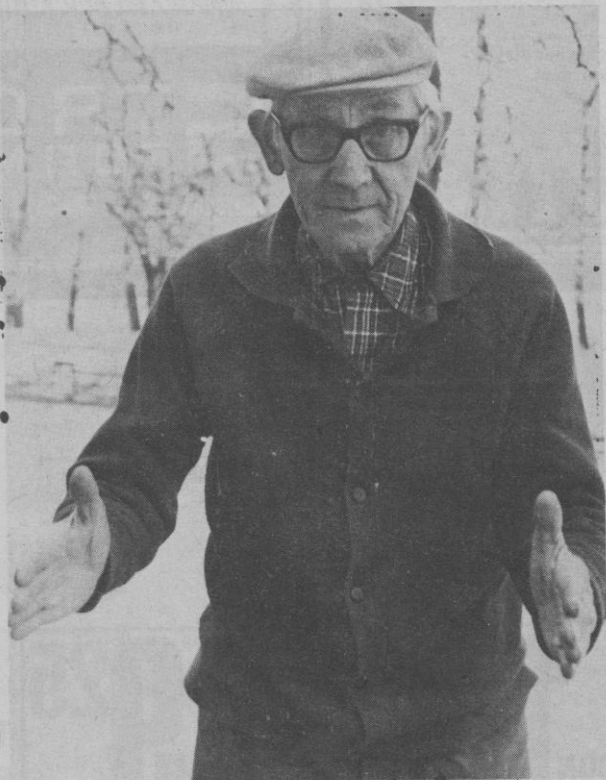
Mellan varje skelett var det inte stort mer än 50 till 60 centimeter.

Så snart det första skelettfyndet gjordes kontaktade John Johansson dåvarande landsantikvarien i Karlskrona. Svaret man då fick var att ingen från Blekinge museum kunde åka ut för att titta på fynden. Vidare varnades man för att en arkeologisk undersökning skulle dra med sig dyra extrakostnader för kyrkorådet. Inte ett ord om att bidrag kunde sökas för denna typ av undersökningar.

GROV MISS

Att inte sända ut någon personal från museet för att närmare undersöka ett fynd som detta måste bedömas som en grov miss.

Här yppade sig nu en möjlighet att belägga historien om danskarna och

Så här tätt låg skeletten. John Johansson berättar om hur det såg ut när man för 25 år sedan grävde utanför kyrkan i Elleholm.

Erik XIV:s strider i Elleholm år 1564, eller om massgraven härrörde från någon annan period. John Johansson anser fortfarande att fynden skulle undersökas. — Så tätt som skeletten låg måste det rört sig om en massgrav. Samtliga kranier låg här vända mot öster och inte som i dag då man begraver stoftet med huvudet mot väster.

Ungefär 20 meter kyrkväggen tvingades man vika av med diket och då försvann skelettfynden, men så småningom dök mängder av hästskelett upp.

— I gräsmattans nordöstra del träffade vi på nya skelettdelar men nu rörde det sig om ben från hästar. Allt tyder på att skeletten var från samma tidsperiod. Benen var så förmultnade att de smulades sönder när man rörde vid dem. En skulle lyckades jag dock plocka upp helt oskadd. Men som sagt, synd att ingen

expert ville titta på våra skelettfynd.

MEDELTIDSBORG

När William Andersson år 1924 företog sina provgrävningar på öns norra del valde han att gräva på den plats där den medeltida försvarsborgen Sjöborg en gång legat.

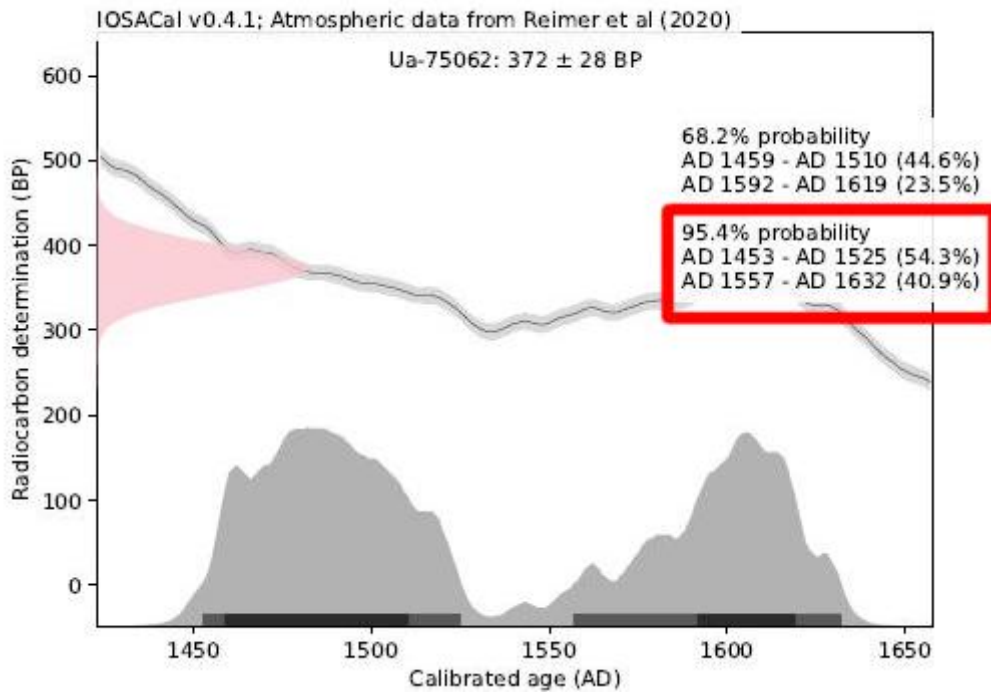
Ur hans grävrapport som nu förvaras i Riksantikvarieämbetets ATA arkiv kan följande läsas. "Förhöjningens mittparti liggande bädd av gråsten och stampad jord... Stenarna voro mycket jämnt lagda, här har troligen varit ett golv i en källarvåning".

Vi får bara hoppas att de sonderingsar som nu pågår så småningom ska leda till en mer omfattande arkeologisk undersökning av Elleholm som medeltida stad.

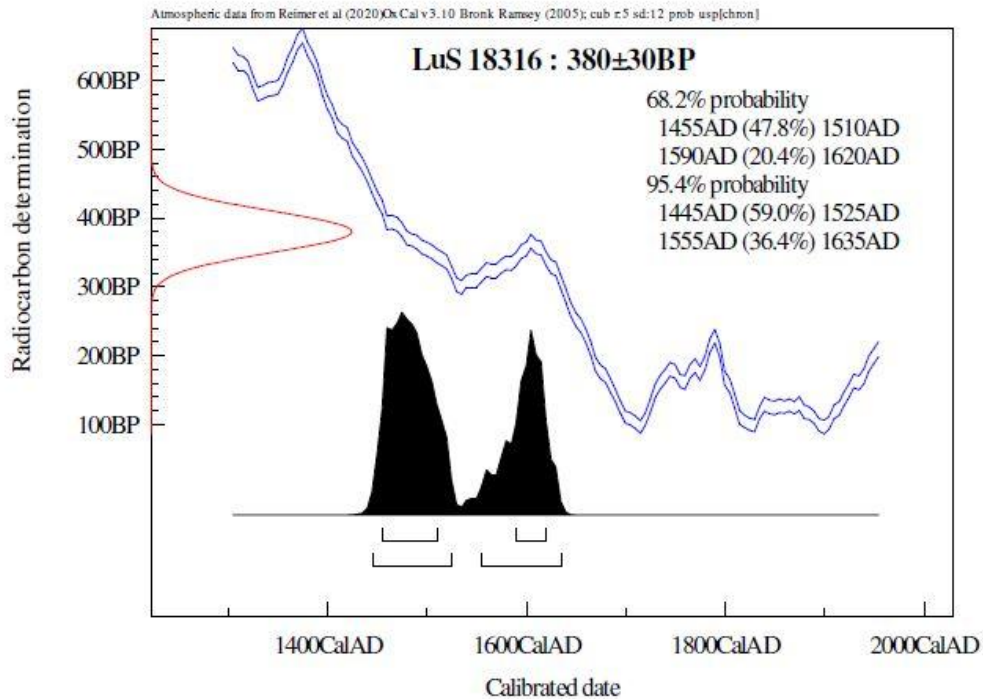
JANNE CHARLESEN
Text och Foto

Bilaga 2

Kalibreringskurvor

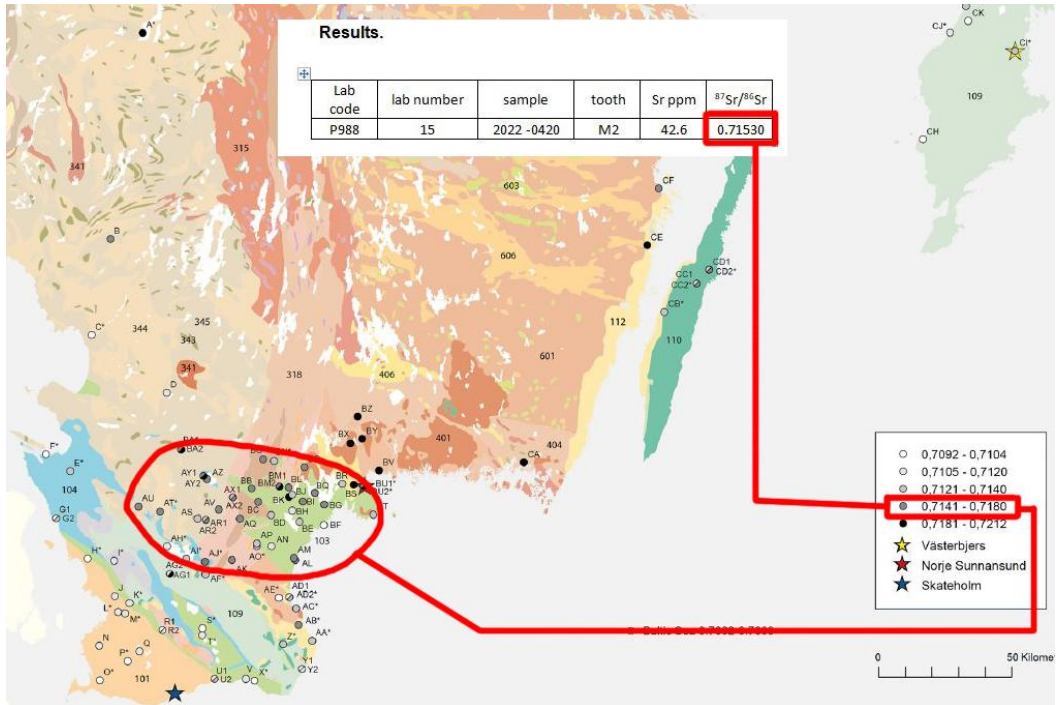

Bilaga 3

Bilaga 4

Rapportserie 2022

Blekinge museum

- 2022:1 **Residenset i Kristianstad – ombyggnad av innergården.** Kristianstad socken, Kristianstad kommun.
- 2022:2 **Skeppsgossekasernen – färgundersökning, bottenvåningen.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.
- 2022:3 **Ebbamåla bruk – invändig renovering av villan.** Kyrkhult socken, Olofström kommun.
- 2022:4 **Skeppsgossekasernen – färgundersökning, Plan 3 (+1 tr).** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.
- 2022:5 **Residenset i Kristianstad – färgundersökning, lågdelarna.** Kristianstad socken, Kristianstad kommun.
- 2022:6 **Tving kyrka – renovering av kyrkogårdsmuren.** Tving socken, Karlskrona kommun.
- 2022:7 **Johannishus – ny arkivbyggnad.** Hjortsberga socken, Ronneby kommun.
- 2022:8 **Undersökning av skadeläge på fartygslämning L1978:8207/Elleholm 116. Besiktningssprotokoll.** Elleholm socken, Karlshamn kommun.
- 2022:9 **Hälleviksäng 1:27-29. Arkeologisk undersökning 2020 inför nybyggnation av bostäder.** L1979:3551 och L1979:6004, Kristianopel socken, Karlskrona kommun.
- 2022:10 **Ringamåla kyrka – borttagning av bänkrader.** Ringamåla socken, Karlshamn kommun.
- 2022:11 **Gribshunden RAÄ Ronneby 728. Forskningsundersökning av skeppsvrak vid Stora Ekön.** Ronneby socken, Ronneby kommun.
- 2022:12 **Arkeologisk förundersökning av kulturlager inom L1979:3772 (Mjällby 69:1).** Mjällby socken, Sölvesborgs kommun.
- 2022:13 **Gribshunden Marinarkeologisk dokumentation av skeppsvrak vid Stora Ekön L1978:2168/RAÄ Ronneby 728.** Ronneby socken, Ronneby kommun
- 2022:14 **Västra Vång 2021. Arkeologisk forskningsgrävning.** Johannishus 1:2, Hjortsberga socken, Ronneby kommun.
- 2022:15 **Västra Vång. Fyndgenomgång osteologiskt material.** Johannishus 1:2, Hjortsberga socken, Ronneby kommun.
- 2022:16 **Tennishallen i Karlshamn – byte av plåttak.** Karlshamn socken, Karlshamn kommun.
- 2022:17 **De blekingska kulthuset. En sammanställning av ”kulthus av stengrundstyp” från Blekinges bronsålder.** Kunskapssammanställning, 2022.

2022:18 **Kungshuset i Karlskrona – renovering av trädgårdsmurens insida.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.

2022:19 **Gummagölsmåla naturreservat. Inventering av kulturlämningar.** Ölgehult socken, Ronneby kommun.

2022:20 **Rosenfeldt 11 – fasadrenovering.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.

2022:21 **Heliga Kors kyrka – utvändig renovering.** Ronneby socken, Ronneby kommun.

2022:22 **Fossil åker, gravar och boplats vid Yxnarum L1979:3473, Yxnarum 7:9 och 21:1. Arkeologisk förundersökning.** Listerby socken, Ronneby kommun.

2022:23 **Heliga Kors kyrka – sonderande undersökning.** Ronneby socken, Ronneby kommun.

2022:24 **Padelbanor i Ronneby brunnsspark – ombyggnad av tennisbanor.** Ronneby socken, Ronneby kommun.

2022:25 **Direktörsvillan och Villa Vega – ommålningsarbeten.** Ronneby socken, Ronneby kommun.

2022:26 **Marinarkeologisk besiktning och dokumentation av fartygslämningen L1978:7968, belägen i Ryamadsviken, Sturkö.** Sturkö socken, Karlskrona kommun

2022:27 **Gamla vattenverket i Froarp - ommålningsarbeten.** Asarum socken, Karlshamn kommun.

2022:28 **Västeråkra gård – renovering av murar.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.

2022:29 **Lottens stuga – renovering och ommålning.** Sillhövda socken, Karlskrona kommun.

2022:30 **Lycke Lasta – renovering av dansbana.** Hällaryd socken, Karlshamn kommun.

2022:31 **Listerby kyrka – takrenovering.** Listerby socken, Ronneby kommun.

2022:32 **Stora Vörta gård – ombyggnad av vällingklocka.** Nättraby socken, Karlskrona kommun.

2022:33 **Nävräsjö 1:4 – renovering av jordkällare.** Sillhövda socken, Karlskrona kommun.

2022:34 **Forneboda 2022 – taktäckning.** Kyrkhult socken, Olofström kommun.

2022:35 **Jannebergs gård – renovering av stalllets entré.** Asarum socken, Karlshamn kommun.

2022:36 **Hulta – Gärestad. Arkeologisk utredning steg 1 - inom Gärestad 1:4, 1:13 och Hulta 2:115.** Edestad och Ronneby socknar, Ronneby kommun.

2022:37 **Torhamns kyrka. Vård- och underhållsplan 2022.** Torhamn socken, Karlskrona kommun.

2022:38 **Villa i södra Blekan – byte av fasad.** Ronneby socken, Ronneby kommun.

2022:39 **Arkeologisk förundersökning av stenåldersboplatsen L 1979:3436.** Mjällby sn, Sölvesborgs kommun.

2022:40 **Grevagården – restaurering av barocktrappan m.m..** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.

2022:41 **MTB-led/Flow trail Ryssberget. Arkeologisk undersökning 2022.** L1979:6585 Sölvesborg socken, Sölvesborg kommun.

2022:42 **Elleholmsprojektet – Arkeologisk forskningsgrävning 2021–2022.** Elleholm socken, Karlshamn kommun.

